

'n HOESBREEF

UITGAVE VAN STICHTING HISTORISCHE SOCIËTEIT ENSCHEDE-LONNEKER

Industrieel erfgoed bij Het Lichtatelier

Het Lichtatelier in de Walstraat in Enschede is een bijzondere plek. Het is een werkplaats maar ook een winkel en heeft daarnaast ook een museumfunctie.

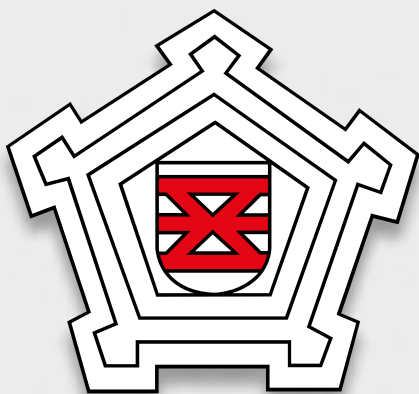
Door **Jan Brummer**

Het atelier wordt aangestuurd door de Stichting Transformatie door Licht (Nieuw leven voor mens en materiaal). De stichting heeft zichzelf als doel gesteld om de verzameling industrieel erfgoed op het gebied van lampen en schakelmateriaal van Rico Pronk te helpen in stand te houden. Rico heeft een passie voor historische materialen en gebruiksvoorwerpen die

nog steeds bruikbaar zijn of weer bruikbaar gemaakt kunnen worden. De stichting werkt met vrijwilligers die veelal een afstand tot de arbeidsmarkt hebben. De lampen en het schakelmateriaal zijn uit de periode 1880 tot 1950 en zijn voor een belangrijk deel afkomstig uit voormalige textiel fabrieken in Enschede en omgeving. Alle lampen krijgen, waar mogelijk, de naam van de fabriek waarvan ze afkomstig zijn, soms zelfs die van een specifieke ruimte. Wat de textiel betreft heeft men uit Enschede lampen met vele bekende namen zoals: Blenken, Blekerij/Zengerij, Bontweverij, Menko, Rigtersbleek, Oosterveld, Rozendaal, Tetem en Van Heek. Voor Enschede hebben we dan nog 'Sta-

tion Noord' als bijzondere eenling. Dit is een in Nederland door Industria-Rotterdam gemaakte lamp die, in dit inmiddels verdwenen station van Enschede, heeft gehangen. Van alle lampen zijn de verhalen in woord en beeld uitgewerkt en in het atelier aanwezig. Ze vertellen over de plek waar de lampen hebben gehangen, over de industriële revolutie maar ook over de leefomstandigheden van de arbeiders in die dagen. Daarnaast zijn er nog veel meer historische naslagwerken met betrekking tot verlichting in het atelier aanwezig. Bij elke lamp krijgt de koper het bijbehorende verhaal.

[Lees verder op Pagina 4](#) ▶

'n HOESBREEF

Stichting Historische Sociëteit Enschede - Lonneker

Gratis interactieve digitale nieuwsbrief
van de Historische Sociëteit
www.shsel.nl

Redactie

Ilse van Heerwaarden
Wim Corduener
hoesbreef@gmail.com

Secretariaat

Gerard Hemelt,
Suze Groeneweglanden 14,
7542 NM Enschede, 06 197 255 77
secre.shsel@gmail.com

'n Sliepsteen

Contribuanten ontvangen vier keer
per jaar ons historisch blad
'n Sliepsteen. Redactie:
Geert Bekkering, 053 430 06 91
of geertbekkering@shsel.nl

[https://www.facebook.com/
SHSEL/](https://www.facebook.com/SHSEL/)

Onze documentatie is te raadplegen
in Prismare, ruimte 1.07. Roomweg
167 op maandag 10-12 uur en vrijdag
14-16 uur. Contribuanten ontvangen
ons kwartaalblad 'n Sliepsteen
www.shsel.nl

De Historische Sociëteit Enschede-
Lonneker heeft bij de belastingdienst
de status van culturele ANBI. Dat bete-
kent dat een gift aan de sociëteit voor
125 procent kan worden afgetrokken
van de inkomstenbelasting en voor
150 procent van de vennootschaps-
belasting.

Een ANBI is een algemeen nut
beogende instelling. Onze Historische
Sociëteit mag zich culturele ANBI
noemen omdat we een instelling zijn
die voor minstens 90 procent actief is
op cultureel gebied.

Hoop in tijden van crisis

Op 13 mei 2000, de dag dat de
Enschedeese vuurwerkopslag
de lucht in ging, woonde ik
net een half jaar in een nieuw
appartement op de tiende etage aan de
Boulevard. De explosies waren daar van
bovenaf en hangend uit het keukenraam
goed te volgen. Het leek even of de we-
reld zou vergaan. De laatste zwaarste ex-
plosie voelde als het ontploffen van een
enorme bom. Er vloog zichtbaar voor
ons van alles door de lucht, de ruiten
trilden en de luchtdruk blies het gordijn
aan de voorkant door de openstaande
schuifpui als een vlag naar buiten.
Voor mij stond direct vast dat er veel
doden en gewonden zouden zijn en
een enorme schade. Mijn vrouw en ik
hielden elkaar wat paniekerig stevig vast
en hoopten dat er niet nog zwaardere
ontploffingen zouden komen. Wat te
doen als het appartementengebouw in
elkaar zou storten? Vasthouden, elkaar
geruststellen, troosten, wat konden we
anders?

Tegelijk het besef dat ik als wethouder
van Enschede naar het gemeentehuis
moest. Ik woonde het dichtstbij. Dit
moest een ramp zijn en dan treedt het
Gemeentelijk Rampenplan in werking.
Ik racete op mijn fiets naar het gemeen-
tehuis en liet mijn vrouw alleen. De rest
is geschiedenis. 22 doden, honderden
gewonden, € 500 miljoen schade. Het
bleek heftig te zijn. We zijn nu, na 20 jaar
die ontredde en paniek min of meer
vergeten. Gelukkig maar want de mens
moet vooruit. Maar onontkoombaar ben
ook ik onderdeel van de geschiedenis in
dit voor Enschede belangrijke moment
geworden. Ooggetuige en bestuurlijk
mee verantwoordelijk.

Bij de crisis die we nu meemaken is
er geen zichtbare dreiging. Terwijl ik
dit schrijf zitten we vier weken in een
'lockdown'. In ons ziekenhuis MST zijn
zo'n 50 mensen opgenomen. 3% van de
bevolking is besmet, 13 mensen overle-
den en dat gaat dan om ongeveer 500
van de 160.000 mensen in Enschede.
Landelijk zijn er nu 3600 mensen overle-
den volgens het RIVM. Een drama voor
de betrokkenen. Ik ken in mijn omge-
ving alleen een buurvrouw die besmet is
en behoorlijk ziek thuis is. Het is een raar
gevoel, geen zichtbare bedreiging, geen
geliefden, familie of vrienden getroffen

en ik hoop
natuurlijk dat
het zo blijft. In-
tussen begint
de discussie
over de vraag
hoe lang het
nog moet
gaan duren,
welke prijs de
samenleving
bereid is te
betalen. Wat is, uitgaande van de kennis
van vandaag, de waarde van onze vrije
samenleving, onze privacy. Wat geven
we op voor beperken van dit gezond-
heidsrisico? Er is geen simpel antwoord.
Ik houd me een beetje vast aan het ada-
gium 'Wie zijn autonomie inlevert voor
zijn veiligheid, krijgt geen van beiden'.
(vrij naar Benjamin Franklin)

In de geschiedenis blijken, na een grote
calamiteit of pandemie, de leefregels
vaker te veranderen. De mensheid leert
van ervaringen. Rond hygiëne, rond
samenleven, rond voedselbereiding en
-gebruik, gezondheidszorg en solidari-
teit. Feitelijk leefwijzers met regels. Ook
vaak met sancties vanuit bijvoorbeeld
een religie opgelegd. Ook deze pande-
mie zal ons weer ervaringen op laten
doen die leiden tot aanpassingen in ons
gedrag en nieuwe regels.

Maar ook nu geldt dat we verder moe-
ten, onontkoombaar. Ook nu zijn wij
onderdeel van de geschiedenis waar
toekomstige generaties op terug zullen
kijken. Ook nu zal de wijze waarop wij
samenleven aangepast gaan worden. En
natuurlijk zullen wij dat allemaal kritisch
volgen, er iets van vinden en er rekening
mee gaan houden. Voorlopig ga ik ervan
uit dat zeker tot september grote bijeen-
komsten, zoals onze sociëteitsavonden,
niet zijn toegestaan. Het is niet anders.
Maar er komt ook nu weer een dag dat
we mogen 'zeuren' over zaken die nu
onbelangrijk lijken, en dat we weer ge-
woon 'mens' durven zijn. Soms moppe-
rend maar wel samenlevend.
Gelukkig.

Dick Buursink

Geert Bekkering geridderd

► Op 24 april j.l. werd Geert Bekkering, via het voor hem niet echt gebruikelijke WhatsApp videosysteem, gebeld door Burgemeester Onno van Veldhuizen die hem meedeelde dat het de Koning heeft behaagd om Geert een Koninklijke onderscheiding toe te kennen. Het is een prachtig eerbetoon aan Geert die voor de Historische Sociëteit enorm veel werk doet en heeft gedaan. Belangrijk natuurlijk de hoofdredactie van 'n Sliepsteen maar ook lid van ons bestuur, van de Fotoverhalencommissie en betrokken bij veel zaken die bij ons spelen. Dit alles naast nog veel andere hobby's waar Geert zich buiten de SHSEL mee bemoeit, zoals de internationale club van mensen die legpuzzels verzamelen. Namens de Historische Sociëteit feliciteer ik Geert van harte met dit welverdiende eerbetoon.

Ik hoop uiteraard dat wij nog lang van zijn kennis en inzet kunnen profiteren.

Dick Buursink

Geert Hendrik Bekkering - Ridder in de Orde van Oranje Nassau, heeft zich ontwikkeld tot een autoriteit op het gebied van legpuzzels op het vasteland van Europa. Heeft in 1992 het Nederlands Legpuzzel Gilde opgericht. Vervult vanaf 2005 een sleutelrol in het bestuur van de Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lonneker (SHSEL) en is eindredacteur van het kwartaalblad 'n Sliepsteen.

Industrieel erfgoed bij Het Lichtatelier

Vervolg Pagina 1

De stichting is op zoek naar mensen die dit stukje geschiedenis een warm hart toedragen. Ze kan alleen (blijven) bestaan door de verkoop van de lampen en andere materialen. Vandaar dat men alleen met vrijwilligers kan werken en die zijn nog op vele vlakken welkom. Men is o.a. op zoek naar mensen voor het bestuur, technische werkzaamheden, gastheer/gastvrouw, maar ook voor begeleiding van de vrijwilligers. Ook tips voor het gebruik van een werkplaats zijn welkom.

Is uw belangstelling gewekt en wilt u meer informatie neem dat contact op met:

Frederike de Pril, tel. 06 270 074 13
E-mailadres: licht@het-lichtatelier.nl
www.het-lichtatelier.nl

Heel bijzonder is dat veel porseleinen onderdelen van lampen en schakelmateriaal gemaakt zijn op de porseleinafdeling van Ramie Union, de fabriek waarin we in Hoesebreef 297 aandacht hebben besteed.

De schutting

► Het is deze maand twintig jaar geleden dat een vuurwerkopslag in onze stad de lucht in ging. 22 doden, veel gewonden en een enorme schade. Een markeringspunt in onze lokale geschiedenis.

De meeste lezers hebben het zelf mee gemaakt en kunnen zich als deelnemer beschouwen van dit stuk van onze geschiedenis. Kunnen er ook verhalen over vertellen. Dat kan nog steeds. Ik heb zelf voor de Museumfabriek mijn ervaringen nog eens uitgebreid toegelicht. Oral history.

Voor latere generaties die onderzoek willen doen, of gewoon nieuwsgierig zijn naar wat gebeurd is.

Er is door de vuurwerkcramp veel veranderd in de buurt rond de voormalige op-

slag. Het is mooier geworden, leefbaarder en een visitekaartje voor Enschede. De stad heeft haar imago er behoorlijk mee opgepoetst. De ellende is vertaald in nieuwe kansen, maar wel voor een hoge prijs.

Ik vond deze week nog een TV-reportage over een onderdeel van de nasleep. Een 15 minuten durende reportage over de schuttingen van Roombeek.

Klik op de link hieronder en ervaar opnieuw de impact van de vuurwerkcramp.

Contactpersonen commissies

► Binnenstadcommissie

Georges Schafraad
Email: schafraad@gmail.com

► Boerderijcommissie

Jan Oldenhof
Email: joldenhof1@gmail.com

► Documentatiecentrum

Kor Feringa (053) 477 45 95
Email: korferinga@shsel.nl

► Foto- en verhalencommissie

Jan Breteler
Email: janbreteler@shsel.nl

► Monumentencommissie

Cees van der Velde, 06 4735 43 59 of 06 4208 92 50, ceesvandervelde@shsel.nl

► Loakstenen- en begraafplaatsencommissie

Harry van der Sleen (053) 852 24 94
Email: loakstenencom@shsel.nl

► PR-commissie

Bart Jansen, 06 3435 45 16
Email: jansebart@gmail.com

► Redactie 'n Sliepsteen

Geert Bekkering (053) 430 06 91
Email: geertbekkering@shsel.nl

► Historische Kring Glanerbrug

Joop Kwakman (053) 461 38 53
Email: joopkwakman@shsel.nl

► ICT

Tjibbe Knol Email: tjibbeknol@shsel.nl

'n Hoesbreef naar Enschedese zorgcentra

► Gezien de beperkingen die momenteel ook de bewoners van zorgcentra en verpleeghuizen treffen, hebben wij de activiteitencoördinatoren van alle Enschedese zorgcentra benaderd en hen geattendeerd op onze Hoesbreef. De reacties waren unaniem positief. Vanaf nu ontvangen ook zij 'n Hoesbreef, die digitaal of als geprinte versie onder de bewoners zal worden verspreid. Wij hopen dat dit voor enige afleiding zal zorgen.

Jan Brummer

In memoriam Hennie Stip

Al snel na de oprichting van de Historische Kring Glanerbrug in 2006 en de aansluiting van de HKG bij de SHSEL kwam hij vanuit Enschede aangefietst om mee te denken binnen onze club: Hennie Stip, oud-Glanerbrugger. Hennie had toen al een indrukwekkende staat van dienst binnen de SHSEL en wij hebben dankbaar geprofiteerd van zijn kennis en ervaring binnen die club. Maar het meest hebben we uiteraard geprofiteerd van zijn kennis van Glanerbrug en van de bewoners van ons dorp. Hennie wist veel en hij schroomde niet om breedspakig zijn kennis met ons te delen. Hennie was een man naar wie geluisterd werd, hij dacht na voordat hij iets zei en bezat een kritische geest. Hij heeft een belangrijke rol gespeeld bij het samenstellen van ons eerste boek "Opstaan, 't is oorlog" toen hij alle teksten kritisch onder de loep nam. Uiteraard kon niemand anders dan hij ook de presentatie van dat boek in november 2015 voor zijn rekening nemen. En hij deed dat met flair. Ook de presentatie van ons tweede boek "Nou vooruit, nog eentje dan" in november 2018 was bij Hennie in goede handen.

Op 25 februari jl was hij nog bij onze maandelijkse bijeenkomst. Het viel op dat hij afwezig was en dat hij niet alle gesprekken zo intensief volgde als we van hem gewend waren. "Och, ik slaap wat slechter de laatste tijd. Komt wel weer goed", zo luidde zijn kenmerkende commentaar toen. Helaas is het niet meer goed gekomen. Hennie Stip, een betrokken medelid van de HKG, overleed na een kort ziekbed op 9 april.

Zijn nabestaanden wensen we veel kracht en sterkte toe. We zullen hem missen.

Historische Kring Glanerbrug

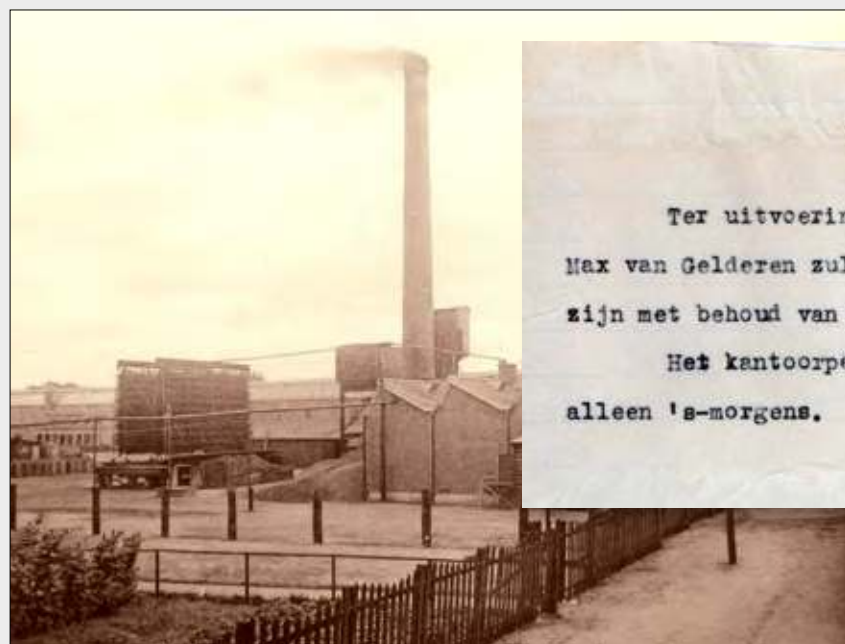
Bekendmakingen

Door Jan Brummer

► De heer Jean-Pierre Bosch liep bij een kringloopwinkel tegen een bijzonder document aan. Hij vond een schrift met op de voorzijde een etiket met de in fraaie letters geschreven tekst:

"Bekendmakingen (vanaf 10 maart 1943 tot 7 juni 1946)".

Het schrift is volgeplakt met mededelingen van de directie van N.V. Ramie Union, N.V. Textiel Union en van N.V. Kati aan het personeel. De publicaties zijn van de meest uiteenlopende aard en zullen in die jaren ook in andere fabrieken zijn opgehangen. In elke 'n Hoesbreef wordt een 'Bekendmaking' van 75 jaar geleden opgenomen.

▲ De heer Marcus Levi (Max) van Gelderen was in 1903 één van de oprichters van Ramie Union.

▲ Grenssteen 844B aan de Nederlandse kant en rechts aan de Duitse kant.

Oude grenssteen

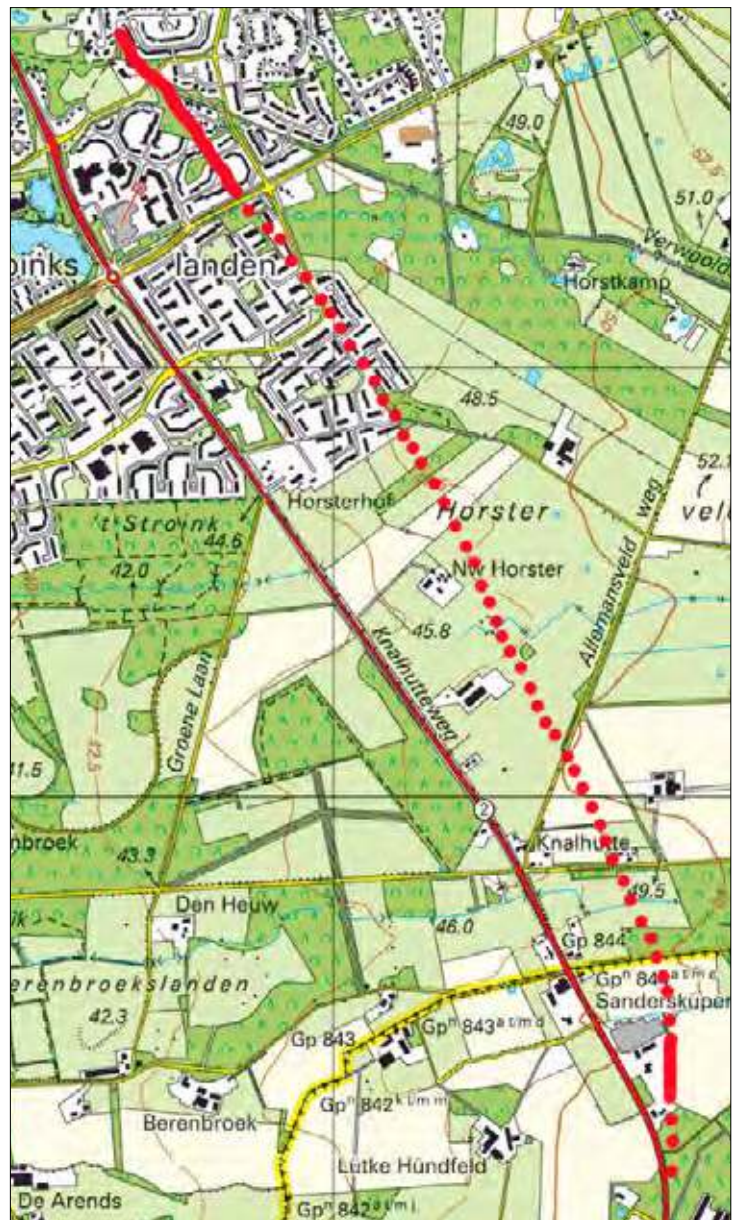

▶ Afgelopen maandag liep ik met Harry van der Sleen van de Loakstenencommissie langs de grens en bespraken we waarom er een stuk vanaf de huidige grensovergang zo'n mooie oude grenssteen met uitgehakte wapens staat. Welnu, die staat bij een grensovergang die er was voordat de 'nieuwe' Knalhuttweg/Kuipersdijk werd aangelegd. Op de kaart van 1870 staat nog een flink deel van die oude weg te herkennen met bomenrijen.

En als je het eenmaal weet, vind je in Stroinkslanden Zuid nog oude bomen bij de Volmerlanden, Het Stroink en de Hanenberglanden.

Toch een bijzonder idee, wanneer je onder die bomen loopt, dat zo'n tweehonderd jaar geleden daar de mensen reden die naar Duitsland gingen. Het is toch wel goed, dat die bomen een bijzondere status hebben of krijgen.

Geert Bekkering

Onbekend maar niet onbemind

Uw reactie graag naar:
janbrummer@shsel.nl

▲ Op één van de door Henk Brusse gemaakte foto's die deel uitmaakt van de helaas geannuleerde expositie bij Prismare, zien we drie jonge vrouwen bij een provisorisch graf van een overleden, waarschijnlijk vermoorde man. Ze bedekken het graf met de Nederlandse driekleur en plaatsen een kruis en enkele bloemen.

Gezien het feit dat er aan de huizen aan de overzijde van de straat Nederlandse vlaggen hangen, is de foto mogelijk op 1 april 1945, de dag waarop Enschede bevrijd werd, gemaakt. De foto moet ergens in Enschede gemaakt zijn, maar wij hebben geen idee waar. Mogelijk heeft een van de lezers het antwoord.

▲ Oplossing Hoesbreef april 2020:

Het pand op de foto in Hoesbreef 297 blijkt Café Restaurant Bossink aan de Oldenzaalsestraat 218 te zijn. Patrick Beunders meldde dit en schreef dat het café later ook bekend stond onder de naam 'Het Kegelhuis'. Tegenwoordig is op deze plaats Chinees-Aziatisch restaurant Hu's Garden gevestigd en heeft het pand huisnummer 266.

▲ 1967: de zaak van Becker.

▲ 2005: de restanten van het pand van JHAB worden opgeruimd.

Verandering van een stukje Deurningerstraat

► Als gevolg van de vuurwerkcramp is het aanzien van veel straten in het rampgebied ingrijpend veranderd. Op bijgaande foto's zien we de hoek Deurningerstraat-Lasondersingel tussen 1967 en 2020.

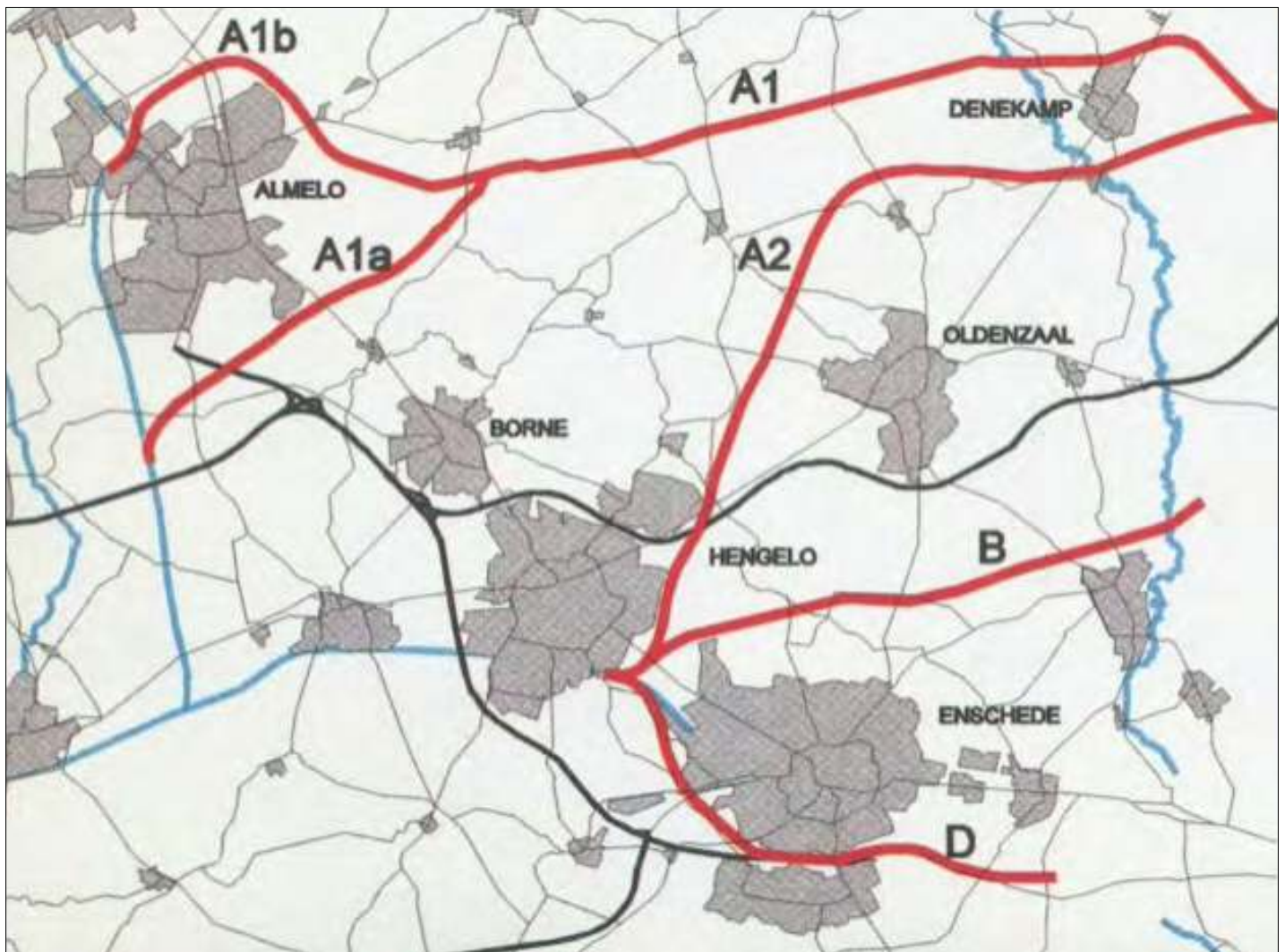
Jan Brummer

▼ 2020: de gerealiseerde nieuwbouw.

▲ 2014: het braakliggende terrein in de wachtstand.

▲ Tracé-alternatieven Studie Twente- Mittellandkanaal (TMK) 1994

Aanleg Twentekanaal naar Duitsland en de ruimtelijke ontwikkeling Enschede

Vorige week werd in Eefde de tweede en grotere sluis geopend in de verbinding tussen de IJssel en het Twentekanaal. Deze investering geeft weer hoe groot het economisch belang is van het kanaal voor Twente. Meer dan zestig jaar is er echter ook nagedacht om het kanaal in een breder, lees Europees, perspectief te zien, namelijk met een doortrekking richting Duitsland.

Door **Jan Astrego**

Na de 'vondst' van een tot dan toe, onbekende concrete verbeelding van die doortrekking van het Twentekanaal richting Duitsland op het structuurplan 1949 van Enschede, gepubliceerd in de Slipesteen over de Wederopbouw van De Veldkamp in februari 2019, was een nader onderzoek daarnaar een uitdaging. Immers daaruit bleek hoezeer het plan voor het kanaal de toekomstige uitbreiding van de stad

in westelijke en zuidelijke richting heeft bepaald.

Hoewel nog een aantal intrigerende puzzelstukjes ontbreken, is het verhaal achter de verbinding Twentekanaal-Mittellandkanaal, in de rapporten TMK genoemd, in grote lijnen nu wel bekend.

Kort na het gereedkomen van het Twentekanaal in 1938 ontstond er de wens om het kanaal richting Duitsland door

te trekken. In 1941 (sic!) gaf het directoraat-generaal van Rijkswaterstaat de opdracht om de mogelijkheid van een verbinding met het Mittellandkanaal te onderzoeken. Er waren drie tracés in beeld, die overigens ook later steeds in de plannen voorkwamen.

Tracé A ten zuiden van de stad Enschede, **tracé B** ten noorden van de stad en **tracé C** via het kanaal Almelo-Nordhorn. **Tracé A** werd als het meest aantrekkelijk beoordeeld en zal daarom dan ook in het kort na de oorlog verschenen structuurplan 1949 zijn opgenomen.

De voordelen: De lengte op het Nederlands grondgebied is korter, de kosten zijn lager, er wordt minder natuurschoon

[Vervolg op Pagina 9 ►](#)

Aanleg Twentekanaal naar Duitsland en de ruimtelijke ontwikkeling van Enschede

Vervolg Pagina 8

geschaad en de belangrijkste haven van het Twentekanaal in die tijd, die van Enschede, ligt aan het tracé. In 1959 is er een studie uitgebracht in opdracht van de Kamer van Koophandel in Münster. Daarin wordt een afwijkend tracé A voorgesteld. De studie oordeelt echter, dat een dergelijk project niet als haalbaar geacht moet worden gezien.

In 1962 wordt er een Nota Twentse Vaarwegen opgesteld door de Provinciale Planologische Dienst als voorstudie voor het Streekplan 1966. Men ziet de doortrekking als schakel van het Europese scheepvaartnet. De Duitse studie wordt als te beperkt gezien. Uitgaan van een rentabiliteit van alleen de verbindingsschakel gaat mank als men het alleen vanuit nationaal-economisch standpunt beziet. Het kan immers de rentabiliteit van het gehele Duits-Nederlandse kanaalnet verhogen.

In het streekplan wordt daarom de wenselijkheid opengehouden van een tracé, dat begint bij de haven van Enschede en vervolgens ten zuiden van Enschede richting de Duitse grens loopt. Een strook grond moet voor dit tracé gereserveerd blijven! Door de Provincie Overijssel wordt in 1972 een nota uitgegeven naar aanleiding van de verwachte ontwikkelingen in de E.E.G. tot 1985. Men verwacht dat de kansen voor vestiging van bedrijven aan het Twentekanaal worden vergroot als de verbinding richting Duitsland er alsnog zal komen.

In een in 1974 opgestelde Nota door Rijkswaterstaat worden bovenstaande stappen summier besproken en geanalyseerd. Men constateert grote ruimtelijke problemen bij de aanleg van het kanaal ten zuiden van Enschede, doordat inmiddels de gereserveerde zone ook is aangewezen voor het tracé van de

▲ *Structuurplan 1949 waarop met een dunne lijn is aangegeven de verbinding Twentekanaal richting Duitsland.*

Ontwerp Baron van Asbeck, ook bekend als architect van de villa Eikenhorst in Wassenaar, tot 2019 de tijdelijke huisvesting van de Koninklijke familie.

RW 35. Daarnaast verwacht men door de diepe ingraving van het kanaal ook veel civieltechnische problemen. Er zijn ook positieve argumenten, zoals een kortere (Europese) vaarverbinding en een alternatief voor het steeds drukker vaarverkeer op de Rijn. Uiteindelijk ziet men het TMK echter niet als een haalbare zaak.

In 1993 wordt de draad weer opgepakt en werd een studie naar de mogelijkheid voor een verbinding Twentekanaal- Mittellandkanaal opgesteld. De aanleiding is de val van de muur en de verwachte uitbreiding van de Europese Gemeenschap met de Oost-Europese landen. Nu met meerdere opties, diverse varianten met de verbinding via kanaal Almelo-Nordhorn. Eén van de opties is nog steeds het tracé ten zuiden van Enschede. Er worden (nog) geen conclusies getrokken.

In de vervolgstudie TMK 1994 worden de voor en tegens van de verschillende tracés verder tegen het licht gehouden en wordt aangekondigd dat men, na intensief overleg met Duitsland, in 1995 met conclusies zal komen. Een uitgebreide analyse van de in het verleden gemaakte rapporten is de

actualisatie kosten-batenanalyse TMK 2004, waarbij de recente cijfers naast die uit het rapport uit 1993 worden gelegd. Het was niet haalbaar en het wordt ook niet haalbaar. De conclusie is dat de ruimtelijke reserveringen voor de alternatieve tracés ten noorden van Almelo via kanaal Almelo-Nordhorn ook worden opgeheven.

Wat blijft onduidelijk:

A. Hoe zag het rapport uit 1941 eruit. Is er sprake van collaboratie met de bezetter?

B. Hoe staat het tracé in streekplan 1966 beschreven met de ruimtelijke reservering en wat is de invloed daarop op de ligging van de drie zuidelijke wijken, Wesselerbrink, Stroinkslanden en Helmerhoek.

C. Wanneer is die ruimtelijke reservering opgeheven, zodat de plannen voor Het Zwering, Ruwenbos, Eikendaal, Diekman en Stroinkslanden-Noord konden worden gemaakt.

Vragen die in een uitgebreider verhaal in de Sliepsteen komend najaar mogelijk duidelijk zullen kunnen worden gemaakt.